

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ ЯК ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ

Сулятицька Т.В., к.ф.н., доц.,

Євсєєв Ю., магістр I курсу

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

м. Кам'янець-Подільський, Україна

istp2b20.yevseiev@kpmi.edu.ua

Сьогодні питання екологічної свідомості належать до глобальних соціально-філософських проблем, які досліджують як світова, так і вітчизняна філософія. Одним із найбільш актуальних викликів нашого часу є вирішення екологічних проблем на глобальному рівні. Для їх успішного подолання важливо розуміти не лише безпосередні причини, пов'язані з діяльністю людини, але й більш глибокі, фундаментальні чинники, що визначають цей тип діяльності. Однією з таких основних причин є екологічна свідомість, яка формує певний спосіб існування людства протягом століть.

Екологічна свідомість як окрема форма суспільної свідомості виникла лише у ХХ столітті внаслідок усвідомлення загрози глобальної екологічної катастрофи та посилення кризових явищ у взаємодії суспільства з природою. Вона базується на пізнанні законів, що зберігають цілісність природного середовища, а також регулюють людську діяльність для збереження сприятливих умов для життя [1, с. 56].

Існує кілька підходів до класифікації екологічної свідомості. Найпоширенішим є поділ екологічної свідомості на три типи, залежно від того, що вважається основним елементом середовища – людина, природа або їх співіснування [2, с. 180]. Це антропоцентрична, природоцентрична та екоцентрична екологічна свідомість.

Протягом багатьох років у людства домінувала антропоцентрична екологічна свідомість, наслідки якої відомі. Тому на сучасному етапі розвитку суспільства виникає потреба у формуванні екоцентричної екологічної свідомості. Проте навіть за наявності необхідних матеріальних передумов та здатності прогнозувати можливі сценарії розвитку взаємин між суспільством і природою, це не гарантує автоматичного вирішення екологічних проблем та уникнення глобальної екологічної кризи.

Екологічна свідомість допомагає подолати утилітарне та прагматичне ставлення до природи. Вона є невід'ємною частиною сучасного світогляду і масової свідомості, стимулюючи екологічно безпечну діяльність у природі [3, с. 223].

Формування екологічної свідомості студентів відбувається в процесі навчання та виховання. Дослідження показують, що знання молоді про

екологічні проблеми часто фрагментарні та недеталізовані. Студенти краще орієнтуються у глобальних екологічних питаннях, але не завжди усвідомлюють проблеми свого регіону. Багато хто з них не вважає себе відповідальним за вирішення екологічних питань. Важливими умовами для формування екологічної свідомості у студентів є:

- розуміння власної відповідальності за стан навколишнього середовища та залежності від нього;
- формування системи цінностей, що містять природу;
- формування практичних навичок, певної стратегії поведінки.

Формування екологічної свідомості і поведінки студентів здійснюється на основі міждисциплінарного підходу, коли відповідна інформація входить до змісту різних навчальних дисциплін, насамперед, природничого циклу.

Зміст екологічної освіти і виховання базується на знаннях загальнонаукового, глобального і регіонального рівнів, тоді як інформація стосовно побутово-повсякденного рівня, що входить у зону компетенції студентів, практично відсутня. Зміст шкільної екологічної освіти фактично не справляє впливу на формування світоглядних позицій молоді щодо місця і ролі людини в природі.

Освіта не має зупинятися на стадії простої поінформованості (навчання), а виходити на складні і проблематичні процеси виховання, цілеспрямованого формування особистості. Тому дуже важливим у педагогічній діяльності викладача є використання таких форм і методів роботи, які б дозволили, незважаючи на недосконалість навчальних програм, якомога більше забезпечувати формування у студентів екологічної свідомості.

Найпоширенішими методами екологічної освіти є бесіда, підготовка рефератів, повідомлень, тобто ті, що сприяють виробленню вмінь здобувати і систематизувати інформацію. Проте, для формування екологічної свідомості у студентів доцільно використовувати форми і методи роботи, спрямовані на розвиток мотиваційно-ціннісних і поведінково-діяльнісних складових екологічної свідомості та поведінки, зокрема:

- дослідження;
- ставлення проблемних запитань, відповіді на які студенти знаходять протягом заняття, аналізуючи та узагальнюючи отриману інформацію;
- інтерактивні методи: мозковий штурм, вивчення конкретних ситуацій, обговорення критичного явища, групова дискусія, рольова гра, імітація, семінар, групові проекти, завдяки яким джерелом інформації, носіями екологічних норм і вимог виступають самі студенти, екологічні норми і вимоги сприймаються як їх власний вибір і рішення, що є значно потужнішим стимулом, ніж зовнішнє примушування;
- використання інформаційних комп'ютерних технологій, зокрема, мультимедійного супроводу навчальних занять;

- залучення студентів до громадського екологічного руху, активної участі у різноманітних природоохоронних заходах;
- позааудиторна робота: конференції, семінари, вікторини, гурткова робота, факультативи.

Саме такі форми роботи дають можливість вийти за межі навчальної програми, доповнити знання, уміння, досвід студентів та передбачають вибір і прийняття рішень, аналіз і оцінку ситуацій, сприяючи формуванню екологічно доцільної поведінки.

Формування екологічної свідомості є складним і ще недостатньо дослідженим процесом. Екологічна свідомість поєднує в собі сукупність знань про навколишній світ, природоохоронні уміння, психічні дії, які забезпечують узагальнене й цілеспрямоване відображення зовнішнього світу, прогнозування їхніх наслідків, контроль та управління поведінкою особистості [4, с. 43].

Від рівня екологічної свідомості людства, в першу чергу молоді, залежить вирішення проблеми глобальної екологічної кризи, збереження природних умов існування цивілізації.

Список джерел:

1. Мусієнко М. М., Серебряков В. В., Брайон О. В. Екологія: тлумачний словник. Київ, 2004. 376 с.
2. Гришко С. В., Непша О. В. Проблеми формування екологічної культури студентської молоді в сучасному суспільстві. *Екологія* : зб. наук. пр. VII-го Всеукр. з'їзду екологів з міжнародною участю (м. Вінниця, 25-27 вересня, 2019 р.). Вінниця : ВНТУ, 2019. 190 с.
3. Іванова В., Сугоняк Я. Шляхи формування екологічного світогляду та екологічної культури майбутніх вчителів географії. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Інтердисциплінарні виміри*. Конін–Ужгород–Херсон–Кривий Ріг : Посвіт, 2019. 225 с.
4. Прохорова Л. А., Зав'ялова Т. В., Непша О. В. Екологічна освіта та виховання молоді як основа екологічної культури суспільства. *Дискурс в умовах мінливості соціокультурного простору*. Мелітополь : Вид-во МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2018. 146 с.